

Nro 21.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Septembernek 10-dik napján 1793.
esztendőben.*

Frantzia Ország.

Vas a' feje a' Frantzia nemzetnek, nem tsont, hogy leg kétségesebb ki menetelü környül-állásai közt is arany hégyeket mérészel magának igirni, és mostan koholtatott constitutiójára, mellynek minden Európai hatalmasságok ellenségei, jövődöbeli képzelt bóldogságának ingadozó alkotmányát építeni. Ezen új constitutió közönséges bé vétetésének, és ki hirdettetésének innep napja múlt hólnapnak 10-dik napján tartatott Párisban, mellyre minden osztályok, egynéhányat kivévén, biztosokat küldöttek, olly végből, hogy az egész nemzet képében, azok köteleznék ma-

gokat annak meg tartására, 's azok tennék le a' N. Gyűlés által kívánt hitet is. Félvén a' polgári Előjárók az ezen napon támadható zenebonától, és vér ontástól, jó eleve olly rendeléseket tettek, a' mellyek által meg ne háboritasson a' tsendesség. Senkinek a' polgári vigyázatokon kívül, nemhogy fegyvert, de még tsak botot, vagy páltzát sem vólt szabad kezében venni.

Az ezen innep napra fel gyülekezett sokaság öt csoportra vala fel osztatva. Az *első* a' Jakobinusok klúbjából állott, a' *második* a' N. Gyűlésnek tagjaiból, és az Osztályoknak küldöttéiből; amazoknak egy egy tsomó búza kalasz vólt kezeikben, ezeknek pedig jobb kezekben egy egy kis dárda, bal kezeikben pedig ólaj ág. A' *harmadik* csoportban a' nép vala, még pedig, hogy az egyenlőségnek jussa meg ne sértettessen, minden rend és rang tartás nélkül. Kinek kinek kezében, maga állapotjának, és mesterségének tzimere vala. A' *negyedikben* a' katonák, kik között egy 8 fejér lovas győzedelmi szekér ment, mellyen a' haza ellen inditatott háborúban meg holt polgároknak emlékezetekre egy *Urna*, az az, hamvat tartó föld edény vala. — Az *ötödik* csoportban néhány osztály gyalog és lovas katonák mentenek, kik között néhány szönyegekkel bé teritetett taligák vonattattak, a' mellyekre a' királyi, méltóságnak és nemesi rendnek tzimerei valának rakattatva. Négy vesben állapotott meg ez az inneplő sereg. *Elsőben* a' vólt bastilla helyén, mellynek régi maradványai közzül az úgy neveztetett *újja születésnek* forrás vize tsorgott ki, mellyből a' N. Gyűlésnek tagjai, és az Osztályoknak küldöttjei rendre ittának. *Másodszor* a' halas piatzon, holott egy készitetett győzedelmi kapu alatt a' halas kófák állottak, és nyertek borostyán ágakat a' N. Gyűlésnek előülőjétől. — *Harmadszor*, az úgy nevezett revolutionalis piatzon, mellyen a' fellyebb említett királyi méltóságnak és nemesi rangnak tzimerei meg égettettek. — *Negyedszer*, a' városon kívül a' szöve-

tségnek mezején, mellynek közepén építetett haza óltárára a' N. Gyűlésnek Előülője fel menvén, a' constitutióra való esküvésre hatalmas beszéd által intette az oda fel gyülekezett sokaságot. — Ennek végbe menetele után, által adván az ösztályoknak küldöttyei a' kezekben lévő dárdákat, a' N. Gyűlés előülőjének, hármás színű sinórral kötötte azokat egy tsmóban, annakutánna fel mutatván a' nép előtt a' szövetségnek ládáját, mellyben a' constitutiónak aktái valának tétetve, így szólott: *a' virtásokkal tündöklő polgárok óltalmára bizom én ezt*, mellyet halván a' fel gyülekezett nép, meg hajtotta magát, 's ezzel vége vólt az új constitutió fel szenteltetésének. — Ez után következtek az öszve ölelkezések, atyafiságos egymás tsókolgatások, mesterséges tüzek, közönségesjátékok, muzsikálások, és vendégségek, u. m. a' mellyek alkalmasak vóltanak az ezer meg ezer nyomorúságokkal küzködő kösségnek egy szempillantásig való meg örvendeztetésére.

Custine vólt Fr. Generálnak a' Revolutionalis Szék eleibe való első idéztetése reggeli 8 órától fogva, dél után két óráig tartott, mellyen igen sok ember vólt jelen. Leg inkább azzal vádoltatott, hogy mind Moguntziát, mind Valenciát, mind Condét, ő jádzottatta vólna az égyyesült hadi seregeknek kezekbe, ő lett vólna a' Fr. magazinumok és fegyveres házak' el vesztésének oka. — *Robertspierre* kiváltképen való módon sürgette a' N. Gyűlésnek, Aug. 12 dik napján tartatott ülésében, *Custinnak* halálra való szententziáztatását, és azt mondotta, hogy ennek halála lenne első jele a' Fr. köz társaság győzedelmeinek. Az is vétkül tulajdonítatik néki, hogy mikor még *Landau* környékében táborozott, a' *Bruntrutti* szoros utakat, *Luckner* Marsal parantsolattyára el nem foglaltatta; hogy halván XVI *Lajos* királynak erőszakos halálát, ezt mondotta vólna: *nem kellett vólna a' királyt meg ölni, hanem zálogúl tartani*. Midön a' Revolutionalis Szék szemére hányta vólna nékie e' dolgot, az felelte: *Nem*

tagadom, én mondtam, és mostan is abban az értelemben vagyok, hogy ha XVI Lajos király meg nem ölette volna, nem volna a' Fr. köz társaságnak annyi ellensége, a' háború sem volna olly mérges. — A' Fr. köz társaság szolgálatyában lévő Generál *Hass-Rheinfelsi* hertzeg *Károly* is bizonyság ellene, a' ki nemcsak őt, hanem minden revolutiónak kezdetétől fogva való Generálokat, *Luchnertől* fogva *Custinig* a' Fr. köz társasághoz való hívségtelenséggel és haza árulással vádollya, nevezetesen *Custinról* azt mondja, hogy ő *Luchnerrel* és *Broglió* hertzeggel egygy plánomot tsinált volna, a' királyi méltóságnak Fr. Országban való vissza szerzésére.

Beauharnois, a' Rajna mellett táborozó Fr. seregeknek kórmányozója, a' régi nemesek ellen, kik közzül való ő is, mostan uralkodó nagy gyűlölség miatt, hivatalyából való el botsátatását kérte August. 16-dik napján a' N. Gyűléstől, de meg nem nyerte. Ezt is hívségtelenséggel vádolják a' Jakobinusok, és gyűjtik öszve ellene a' vádokat.

Dillon Generál, a' ki azzal vádoltatván, hogy ő is vissza akarta a' királyi méltóságot szerezni, meg fogattatott, *Westermann* Generállal égyetemben szabadon botsátatott, úgy mindazonáltal, hogy processusoknak tökéletesen lejendő el végeztetéséig, mind kettő szemen tartatik, és akár hová mennek, mindenütt strázsa megyen utánok.

A' N. Gyűlésnek a' királyi minden tzimereknek és emlékeztető oszlopoknak le rontatásokról hozott végzése, még eddig tökéletesen bétellyesitetett. Még a' sz. *Dienes* templomában lévő királyi koporsók is ki hanyattattak helyeiről. Amaz igen hires Fr. Generálnak *Türennek* ottan lévő koporsoja is öszve töretett, mellyben, midőn fel nyittatott volna, rothadás nélkül valónak lenni találtatott ennek a' nagy hérosnak teste. IV *Henriknél* kedvesebb királya soha sem

vólt a' Fr. nemzetnek, úgy hogy tsak nem imádtá őtet a' község, még halála után is: még is ennek nyúgvó hamvainak sem kedvezett mostan, hanem a' többivel égyütt ki vettette a' sz. *Dienes* abbatziájának kápolnájából, mellynek látására, sok érzékenyebb férfiak és asszonyok meg nem tartóztathatták magokat a' könnyhúllatástól. Ennyire szokott a' határt nem ismérő emberi gyűlölség menni.

A' nemzeti jószágoknak gondviselői nem régiben arról tettek a' N. Gyűlésnek jelentést, hogy a' hazájokból ki költözött Frantziák' ingó és ingatlan jószágaiknak árra, 417 kerületben (vagyon pedig Fr. Országban 546 kerület) 1674,695510, az az, ezer hatszáz hetven négy, hat száz kilentzven öt ezer, öt száz tíz millió livrára megyen.

Fülébe menvén a' N. Gyűlésnek, hogy a' Spanyol király, minden Frantziákat ki üzettette volna Országából, és minden ingó 's ingatlan jószágokat el vétette; azt a' végzést hozta, hogy a' Fr. Országban lakos Spanyolok is üzettessenek ki, és ezeknek jószágaikból térítettessen meg a' Spanyol Országból ki hajatott Frantziáknak szenvedett károk.

Barrere-nek javaslására, következő végzéseket tett a' N. Gyűlés August. 14 dik napján: 1. Hogy XVI *Lajos* király által tétetett adosságok ki ne fizettessenek. — 2. Hogy a' köz társaságnak osztályáiból, Aug. 10-dik napján Párisba ment követek, tellyes tehetségek szerént igyekezzenek osztályaikban az új constitutiót közön-ségessé tenni, és annak gyökeres tikkelyeit terjeszteni. Ennekfelette szemeik eleibe terjesztvén a' lakosoknak a' Fr. köz társaságnak jelenvaló veszedelmes környül állásait, igyekezzenek a' népet a' constitutiónak védelmezésére, és az ellenség ellenség ellen való hadakozásra fel serkenteni. Ezután egy jegyzést olvasott fel *Barrere*, mellynek e' vala foglalattya: „Frantziák! az „egész nemzet örömmel fogadta a' constitutiót —

„ a' népnek követei tsupa atyafiakra és barátok.
 „ ra találtnak Párisban — nosza fegyverre Fran-
 „ tziák fegyverre ! még pedig minden halasztás
 „ nélkül — a' szabadság mindazoknak karjaikat
 „ kivánnya, a' kik a' köz társaság constitutiójá-
 „ ra meg esküdtek — a' nemzetnek ellenségei új-
 „ jobban a' Fr. földön vagynak s. a. t. „ Ezt
 „ pedig azért olvasta fel *Barrere*, hogy a' biztosok
 „ által küldetessen minden osztályokba, és hirdet-
 „ tesszen ki, melly dolgot nemcsak jóvá hagyott,
 „ hanem decretálta is a' N. Gyűlés.

Ha igaz, a' mint az úgy nevezett *Gazette de France*, az az, Fr. Országi újság, meg jegyzi, igen nagy hadi ereje vagon mostan a' Frantzia közönséges Társaságnak, olyan a' minémű en-
 nekelötte soha sem völt, és talám most sints. En-
 nek elő adása fzerént

1. Az északi Frantzia ár- máda áll	- - -	120585	emberből.
2. Az Ardenni	- - -	40132	-- --
3. A' Mosel mellett táborozó	- - -	83278	-- --
4. A' Rajna vize mellett	- - -	114577	-- --
5. Az Alpesi	- - -	40489	-- --
6. Az Olasz Országi	- - -	29275	-- --
7. A' napnyúgoti Pyrae- neusi hegyeknél lévő	- - -	24446	-- --
8. A' napkeleti Pyraeneu- si hegyeknél lévő	- - -	30,000	-- --
9. A' Rupelli ki kötő helynél	- - -	41110	-- --
10. A' Brestiai ki kötő helynél	- - -	32539	-- --
11. A' Cherburi ki kötő helynél	- - -	15481	-- --
12. Lyon városánál Keller- mann Gen. alatt	- - -	12000	-- --
13. <i>Cartaut</i> Generál vezérlé- se alatt	- - -	18000	-- --

Mind öszve - - 601,902 főből.

Számára nézve igen szép sereg, nem hiszem,
 hogy az egyesült fejedelmeknek hadakozó hadi se-

regeik felénire is mennének; még is mindenfelé győzödelmeskednek azon a' számos Frantzia hadi seregen. Nem annyira a' hadakozó népnek sokságában, mint inkább annak fegyverben való jó gyakoroltatásában, bátorságában, fejedelméhez való hivségében, és a' kormányozó vezéreknek hadi dolgokban való jártosságokban, vigyázóságokban, elmésségeiben, és fortélyosságokban áll a' hadi seregeknek ereje. Példánk *Cyrus* és *N. Sándor* a' régi időben, *Hunyadi János* a' Magyar kronikában, és e' jelenvaló században XII-dik *Károly* Svétziai király, a' kik kevés seregeikkel, tizszerte több ellenségen vettenek diadalmat. A' fellyebb le irt Frantzia hadi seregek, a' N. Gyűlésnek Aug. 12-dik napján tartott ülesben tett végzése szerént, 350 ezer gyalogsággal és 50 ezer lovassággal fognak szaporítottatni, 's ezzel a' roppant hadi sereggel akarják a' Fr. nemzetnek ellenségeit hazájokból ki üzni, 's öfzve rontani. A' fel tétel réájok nézve, meg kell vallani, igen hasznos; hanem végbe vihetik é avagy nem, már arról halgat az irás.

Múlt postán azt a' hirt vitte Kurirunk E. Olvasóinkhoz, hogy *Kellermann* Fr. Generál *Lyon* városát egészlen bé zárta, hogy tsak 24 órát engedett a' lakosoknak a' gondolkozásra, hogy a' kenyérnek szüksége miatt kéntelenek lesznek néki kapukat nyitni s. a. t. Most pedig ellenkező hirtel udvarol, melly is ebből áll, hogy a' *Lyon*-beliek a' gondolkozásra nékiek engedtetett idő alatt *Kellermann* seregére ki ütöttek, 200 emberét le vágták, 's a' köfalak alól el üzték — hogy noha a' nemzeti biztos *Dübois de Crance* tromfot tromfal akart ütni, de ekkor sem bóldogúlt, hanem ismét kemény artzúl tsapást kapott — hogy valahová fordúlnak, mindenütt győznek a' *Lyon*-beliek. Nagy gyalázattyára szolgál *Kellermann*-nak, hogy a' tsupa polgárok, rajta mint a' fegyverben meg öfzült Generálon erőt vesznek. *Burdegalia* felől azt a' jelentést tette *Barrere* August. 12-dik napján, hogy ottan a' *Contre-revolution*nak

mételye meg nem vesztegette a' lakosokat, hogy ők mindnyájan örömmel bé vették az új constitutiót, és hogy azon summa pénzt, mellyet minapában el petsételtek, ismét vissza adták a' hajó seregeknek Izámára. Ugyan ekkor olvasott fel *Barrere* egy Frantzia pénz váltóhoz Angliából küldetett, de el fogatott levelet, mellyben azt írja az Anglus Frantzia barátjának, hogy, ha egy hólnap alatt egész Frantzia Ország contre-revolutióban nem lejend, az az, hogy ha fel nem támadánd a' Párisi Nemzeti Gyűlés 's új constitutió ellen, utolsó és tsalhatatlan próbát fog a' N. Britanniai ministerium tenni, melly szerint mostan folyó hólnapban minden *Londoni*, *Amsterdami*, *Bétsi* s. a. t. pénz váltók meg fognak szűnni a' fizetéstől, és így meg kell attól szűnni a' Fr. Orzági pénz váltóknak is. E' miatt okvetetlenül kóldusságra fog Fr. Ország jutni, 's kéntelen leszen térdet fejet hajtani a' Izövetséges fejedelmeknek, a' kik tellyes erővel azon vagnak, hogy a' királyi méltóság ismét fel állítasson Fr. Országban s. a. t. Ezen levélnek olvasása után, mind a' N. Gyűlésnek tagjai, mind a' jelen vólt Osztályoknak küldöttei fel álván, teli torokkal ezt kiáltották: *Éllyen, éllyen a' Fr. közönséges Társaság!*

Dantonnak javaslására azt végzette August. 13 dik napján a' N. Gyűlés, hogy minden külső birodalmakkal való levelezés, akár barátságosak, akár ellenségesek légyenek azok, szűnnyön meg, és a' melly Frantzia e' törvényt által hágándja, 6 esztendeig való tömlöztre büntetessen, és hogy minden külső Országokra menendő levelek, ha meg nem lesznek a' közönséges társaság stempelével jegyeztetve, fogattassanak el. Hány izben nem tiltatott ez a' külső nemzetekkel való levelezés immár nállok meg, még is leg kissebb dolog sem végeztetik el a' N. Gyűlés által, a' mellyet mások meg ne tudnának. Más a' mi 4 szem, más a' mi ezer 's több szem közt végeztetik el, ezt a' szarka is ki szokta tsörgeni.

Rupellában mulató Frantzia N. biztosok, a' sok szerentsétlen hadi történetek miatt mélységessé bántatba esett N. Gyűlésnek tagjait azzal vigasztalták meg, hogy a' republikánus seregek 40 ezer Rojalistákat meg vertenek, és 5 ezret öltenek közülök meg. A' nyereség 16 ágyúból, és 6 puska poros szekérből állott. De bezzeg ezt a' kevés örömet más napon újabb szomorúság váltotta fel, fülökbe menvén, hogy a' *Marsiliai* pártosoknak serege 20 ezer főre szaporodott, és hogy számos ágyúzó eszközökkel masirozik *Lyon* felé.

Nagy Britannia.

Sokkal erősebbnek tapasztalván *Lord Howe*, Angliai Admirál, a' hajó sereget, mint sem ő az előtt gondolta vala, visszá tért tengeri úttyából, és ismét 5 linea hajókkal öregbitette a' kormányára bízott Angliai flottát. Ezen meg erősítettett hajós sereggel indúlt ki újjobban August. 19-dik napján. A' *Londoni* tudósítások szerént égnék az ezen flottán lévő hajós katonák a' Frantziákkal való hadakozásnak kívánsága miatt, és arra únszolják fő vezéreket, hogy minél előbb keresné fel az ellenséget.

Az Angliai királynak harmadik szülött fia *Wilhelm Henrick*, a' *Clarenci* hertzeg, ugyan azon az említett napon meg jelenvén a' N. Britanniai Admirálisnak, az az, a' tengeri dolgokra vigyázó tanátsnak gyűlésében azt kívánta, hogy tenné ötet a' *London* nevezetű, 98 ágyús hadakozó hajónak kormányozójává, mellyen ő a' *Lord Howe* flottájához mehessen, és valamint testvér bátyja a' *Yorki* hertzeg, úgy ő is győzedelmi borostyán ágakat szerezhessen magának vitéz tselekedetei által.

Az *Edinburgi* kereskedő compániának 600 ezer font sterlingből álló tőke pénzét 400 ezerrel szaporította meg az Angliai király, melly által vi-

rágzó állapotba fognak a' *Scotziai* kereskedés és manufacturák helyheztesztetni.

Igen ritkán szokták az emberek a' jót jóval visszafizetni. Ennek a' közpélda beszédnek igazságát gyakran tapasztalják az Anglusok, a' kik felebaráti szeretetből és a' hazájokból ki költözött Frantziákhoz való könyörületeségből velesokszor jót tesznek. Eggy *Scotziai* gazdag kereskedő egyedül olly végből állított fel eggy fabrikát, hogy abban kényeret kereshessenek a' szegényebb sorsú Frantziák. Mások másféleképpen kívánnak rajtuk segíteni, sokan a' Frantzia nyelv tanítására vették fel őket gyermekeik mellé, nemcsak az apróbb, hanem a' nagyobb rangú urak is. A' közönséges tapasztalás szerént, nintsen alkalmazhatóbb nemzet a' nyelv tanításra a' Frantziánál, kiváltképen a' hol szép ifjú asszonyokat és leányokat vehetnek iskoláikba, sokkal nagyobb módjok vagyon az asszonyi nemnek, mint a' férfiaknak oktatásokra. Múlt hólnapnak 18-dikán eggy ilyen Frantzia nyelvet tanító mester fogattatott meg *Londonban*, a' ki is eggy nagy házban tanítónak fel vétettetésén, jól tévőjének 16 esztendőös leányát annyira vitte a' Frantzia nyelv tanulásában, hogy nemcsak öszve szürte vele a' levelet, hanem ennekfelette attyának ezüst edényeit rakásra rakván, vele égyütt el szökött. A' jól tévő attyának szerentséjére mind kettő el fogattatott, és a' mint mondám, a' hasznos nyelv tanító tömlötze vétetett.

Amsterdamból írja vala a' minap eggy kereskedő, hogy az északi Amériakai statusok, hadat indítottak az Anglusok ellen. Négy nappal az előtt azt írta új *Éborakumból* az Angliai követ, hogy az Amériakaiak a' neutralitás alkotmányával ellenkező hadi készületeknek tételében foglalatoskodnak. Olly szin alatt, hogy az Angliai kereskedő hajók nem akarnának annyi harmintzadot fizetni az oda vitetett portékákért, mint a' Fr. hajók, minden Amériakai ki kötő he-

lyekben el petsételték az Anglus hajókat, melly tselekedetek egy átallyában ellenkezik a' nemzeti törvényekkel, és N. Britannióval szerzett szövetségekkel. Egygy onnan érkezett posta hajó pedig azt a' hirt vitte *Londonba*, hogy a' Frantziák minden napnyúgoti Indiai szigetteiket által engedték volna az Amerikai statusoknak, mellyről mi még most kételkedhetünk.

A' tsatázó piatzokról.

Közelebb múlt postán küldött újság levelünkben félben szakasztottuk azon hadi történetekről való tudósítást, mellyet Gróf *Wurmser* küldött Aug. 26 ik napján az udvari hadi Cancellariához. Tudván, hogy E. Olvasóink most leg inkább gyönyörködnek a' hadi történeteknek olvasásában: kötelességünknek ismérjük mind azon tudósítást folytatni, mind a' *Yorki* hertzeg alatt történt hadi dolgokat, úgy a' mint a' hadi Cancelláriától vettük, az olvasó publicummal közleni.

August. 21-dik napján, néhány ágyú lövéseknél, és a' külső vigyázatoknak egymásra való puskázásánál egyéb az első, második és harmadik colonnénál nem történt. Ellenben a' negyedik colonnénál, mintegy 15 ezer főből álló Frantziák, számos ágyúval, reggeli 6 órakor a' méhes erdőn által szökvén, ottan állott külső vigyázatainkat meg támadták, 's velek puskáztak, és minekutánna a' *Gyulay* Obester batalionból 3 compániát, és 2 ágyút vitt volna ellenek *Bechárt* kapitány, az apró fegyverből való puskázás, kemény ágyú és kártáts bögésre változott által. Ez a' velek való viaskodás, mint hosszas, mint tüzes vala mind két részről, mind addig, mig a' magyar gyalogságnak tüze vissza szorította volna a' Frantziákat. De azért még sem szüntek meg vitéz seregeinknek további nyúghatlankodtatásától, hanem két ágyút vivén ki a' *Werthi* sikra, nevezetesen a' *Hagenbachi* Ország

rágzó állapotba fognak a' *Scotziai* kereskedés és manufacturák helyheztesztetni.

Igen ritkán szokták az emberek a' jót jóval vissza fizetni. Ennek a' köz példa beszédnek igazságát gyakran tapasztalják az Anglusok, a' kik felebaráti szeretetből és a' hazájokból ki költözött Frantziákhoz való könyörületességből velek sokszor jót tesznek. Eggy *Scotziai* gazdag kereskedő egyedül olly végből állított fel eggy fabrikát, hogy abban kényeret kereshessenek a' szegényebb sorsú Frantziák. Mások másféleképpen kívánnak rajtok segíteni, sokan a' Frantzia nyelv tanítására vették fel őket gyermekeik mellé, nem csak az apróbb, hanem a' nagyobb rangú urak is. A' közönséges tapasztalás lizerént, nintsen alkalmatosabb nemzet a' nyelv tanításra a' Frantziánál, kiváltképen a' hol szép ifjú asszonyokat és léányokat vehetnek iskoláikba, sokkal nagyobb módjok vagyon az asszonyi nemnek, mint a' férfiaknak oktatásokra. Múlt hólnapnak 18-dikán eggy illyen Frantzia nyelvet tanító mester fogattatott meg *Londonban*, a' ki is eggy nagy házba tanítónak fel vétettetvén, jól tévőjének 16 esztendőös léányát annyira vitte a' Frantzia nyelv tanulásában, hogy nemcsak öszve szürte vele a' leveit, hanem ennekfelette attyának ezüst edényeit rakásra rakván, vele égyütt el szökött. A' jól tévő atyának lizerentséjére mind kettő el fogattatott, és a' mint mondám, a' hasznos nyelv tanító tömlötzre vettetett.

Amsterdamból írja vala a' minap eggy kereskedő, hogy az északi Amériakai statusok, hadat indítottak az Anglusok ellen. Négy nappal az előtt azt írta új *Eborakumból* az Angliai követ, hogy az Amériakaiak a' neutralitás alkotmányával ellenkező hadi készületeknek tételében foglalatoskodnak. Olly szin alatt, hogy az Angliai kereskedő hajók nem akarnának annyi harmintzadot fizetni az oda vitetett portékákért, mint a' Fr. hajók, minden Amériakai ki kötő he-

lyekben el petsételték az Anglus hajókat, melly tselekedetek egy átallyában ellenkezik a' nemzeti törvényekkel, és N. Britanniával szerzett szövetségekkel. Egygy onnan érkezett posta hajó pedig azt a' hirt vitte *Londonba*, hogy a' Frantziák minden napnyúgoti Indiai szigetteiket által engedték vólna az Amerikai statusoknak, mellyről mi még most kételkedhetünk.

A' tsatározó piatzokról.

Közelebb múlt postán küldött újság levelünkben félben szakasztottuk azon hadi történetekről való tudósítást, mellyet Gróf *Wurmser* küldött Aug. 26 ik napján az udvari hadi Cancellariához. Tudván, hogy E. Olvasóink most leg inkább gyönyörködnek a' hadi történeteknek olvasásában: kötelességünknek ismérjük mind azon tudósítást folytatni, mind a' *Yorki* hertzeg alatt történt hadi dolgokat, úgy a' mint a' hadi Cancelláriától vettük, az olvasó publicummal közleni.

August. 21-dik napján, néhány ágyú lövéseknél, és a' külső vigyázatoknak egymásra való puskázásánál egyéb az első, második és harmadik colonnénál nem történt. Ellenben a' negyedik colonnénál, mintegy 15 ezer főből álló Frantziák, számos ágyúval, reggeli 6 órakor a' méhes erdőn által szökvén, ottan állott külső vigyázatainkat meg támadták, 's velek puskáztak, és minekutánna a' *Gyulay* Obester batalionból 3 compániát, és 2 ágyút vitt vólna ellenek *Bechárt* kapitány, az apró fegyverből való puskázás, kemény ágyú és kártáts bögesre változott által. Ez a' velek való viaskodás, mint hosszas, mint tüzes vala mind két részről, mind addig, mig a' magyar gyalogságnak tüze vissza szoritotta vólna a' Frantziákat. De azért még sem szüntek meg vitéz seregeinknek további nyúghatlankodtatásától, hanem két ágyút vivén ki a' *Werthi* sikra, nevezetesen a' *Hagenbachi* Ország

úttyára, nemtsak a' falura magára, hanem a' síkon meg állapodott lovasságunkra is sűrűen szór-
 ták az ágyú és kártáts golyóbisokat. A' pattan-
 tyús seregnék fő Strázsa mestere *Reifzner*, nem
 vévén tréfára a' dolgot, két 6 fontos ágyút, és
 két haubitzát szegeztetett ki ellenek, mellyeknek
 menydördő szavai által tsak hamar meg némittat-
 tak a' Frantzia ágyúk, azomban másfelől, a' Ge-
 neral Quartier mester Stábtól való Oberstlájtinánt
Skal, ellenek vivén a' Hasszus könnyű gyalogsá-
 got, két tzúg *Sándor Leopold* regementéből való
 hufzárokat, és Gr. *Gyulay* magyar gyalog rege-
 mentéből *Puky* kapitánynak compániáját, raj-
 tok ütött, közzülök sokat le vágott, fogságba
 ejtett, és minden ágyúikat el foglalta. Mindnyá-
 jan vitézi módon viselték magokat az Austriai
 katonák: mindazonáltal mások felett ditsértetnek
Bechárd, *Puky*, és *Hölzer* kapitányok, nem kü-
 lömben *Schrödel* pattantyús hadnagy, és *Gyulay*
 regementéből *Hirsch* fő hadnagy, a' ki *Puky* ka-
 pitánynak tanúbizonysága szerént, két ágyút vett
 el az ellenségtől, és egynéhány Frantziákat fog-
 ságra vitt közzülök. Illyenképen minden feől
 vissza szoritatván az ellenség, *Hágenbachon* által,
Pichelbergig masirozott *Wurmser* Generál maga
 colonnéjával. Ennek avantgardéját, mellynek ve-
 zetése *Károly* fő hertzeg regementéből való fő
 hadnagyra *Callemberg* Grófra vala bizattatva,
 a' *Lauterburgi* völgyben ismét meg támadta az
 ellenség, és mind apró fegyverből, mind kártáts-
 ból keménnyen pökdösött réája; de itten is a' va-
 la végek, a' mi másutt, t. i. a' Gr. *Gyulay* ba-
 talionnya által fél óráig tartó tsata után egész-
 len vissza verettettek. Ekként Gróf *Wurmser* fel-
 tett tzéllýában bódogulván, számos vigyázatot
 állittatott ki a' *Lauterburgi* útakra, maga pedig
 tovább menvén, a' *Pichelbergi* tetökre telepítette
 le seregeit. Ezen aprós tsatában 2 ezer Frantzia
 hüllott el, 80 esett fogságba; 5 ágyú, 9 muni-
 tzios szekér, és 18 ágyú vonó ló nyeretett el.
 A' jelentés szerént réizünkröl 11 ember esett el,

64 kapott sebet, kik közül való volt *Sándor Leopold* fő hertzeg huszár regimentéből való kapitány *B. Splényi* is, a' ki mind itten, mind más történetekben sok jeleit adta familiájával születt hadi virtusainak. A' *Haffzus* könnyű gyalogság közül 4 esett el, és kapott sebet.

Az ötödik colonnét, mellynek vezérlése *Condé* hertzegre vala bizattatva ugyan azon napon reggeli 5 és 6 óra között, meg támadták a' *Frantzia* pátrióták *Pforz* mellett, azért is félvén a' nevezett vezér az *Austriai* seregektől való elszakztatástól, egy kevéssé vissza vonta magát, és hogy seregének jobb szárnya a' *Gr. Wurmser* colonnéjának bal szárnyával egyességben lehessen, a' *Werth* és *Pforz* közt lévő legelő mezőn állapodott meg. Ide is utánna menvén a' *Frantziák*, mind apróbb, mind nagyobb fegyverből keményen dolgoztak ellene; de ő is vér szemet kapván a' *Gr. Wurmser* által küldetett segítség által, kártáts, és ágyú golyóbisaival széllyel szórta őket, melly zúrzavarokban sokakat le aprítottak közülök a' *Mirabó* és *Salm* huszárjai, úgy annyira, hogy 5 száz a' földön maradt, 100 pedig el fogattatott. A' *Condé* hertzeg serege közül 17 embernél több nem esett el, 's nem kapott sebet.

A' *Yorki* hertzeg vezérlésére bizatott *Austriai* és *Hannóverai-Angliai* seregeknél lévő *F. M. L. B. Alvintzi* illyetén tudósítást küldött a' *Fürnes* és *Nieuport* közt fekvő táborból, azon véres tsatáról, melly Aug. 24-dik napján az égyyesült seregek és a' *Frantziák* között történt *Dünkerka* alatt. Minckutánna fülébe ment volna a' *Yorki* hertzegnek, hogy az ellenség *Gyvelti* táborát oda hagyta, és bellyebb vonta volna magát *Fr. Országba*; három colonnében masirozott utánna, és az imitt amott talált *Frantziákat* rész szerént széllyel kergettette, rész részént pedig el fogattatta. A' *Leferynehauchi* erősségekhez érkezvén, Aug. 24-dik napján, jókor reggel, a' *Fr. külső* vigyázatokat egélsz a' vár alatt lévő síkra tólták az égyyesült

seregek vízfőz, holott 9 óra tájban, mintegy 9 ezer főből álló Frantziák ki tsapván a' várból az égyyesült seregekre ütöttek, és a' várból szüntelen dörgő ágyú ropogások alatt kiváltképen seregeinknek jobb szárnyát nyomták, és a' midőn leg nagyobb divattyában vólt vólna a' tűz, a' Scaldis vizének tsatornájában feküdütt Fr. fregatta is hathatosan kezdett ágyúzni, és az azon lévő Frantzia gyalogság a' homokos térségen állott regementek ellen hajtott. Mind két részről vakmerően folytattatott a' viaskodás, egéiz 11 óráig. Végtére kéntelen vólt az ellenség a' magyar granatérosok álhatatosságának engedni, 's magokat egyy kevésse vissza vonni, a' midőn nagyobb erővel meg újjitatván a' viadal, meg búszútt oroszlán módjára hadakoztanak, mind az Austriacusok, mind az Anglusok és Hasszusok. Könnyen lehet képzelní minémű veszély közzűt forogjon, a' két éggymás ellen meg mérgesedett ellenség. Mind két részről sok bátor és bátortalan emberek küldettek a' más világra. Mennyi hűllott légyen el az ellenség közzűl, meg nem lehetett határozni. Az égyyesült seregek B. *Alvintzy* F. M. L. vallás tetele szzerént, nem kiss veszteséget szenvedtek, kiváltképen az Angliai és Hassziai gyalogságok, a' kik éggynéhány órákig tartott ágyú és kártáts golyóbisoknak tárdúl valónak ki tétettetve.

A' Cs. K. seregek közzűl 49 ember esett el, 167 kapott sebet. Az elsőbkek közzűl való Gr. *d' Alton* F. M. L. a' kinek tomporán és hasának alsó részén egyy ágyú golyóbis olly veszedelmes sebet ütött, hogy azután egyy óra múltván ditsőséges életének pályáját el is végzette. Ennek eltemettetését egéiz tiszti chorusával égyetemben meg tisztelte a' *Yorki* hertzeg. Az Anglusok közzűl 67 ember és egyy tisztt hólt meg, és esett sebbe. A' Hasszusok közzűl 58 köz ember és 2 tisztt vesztette el életét, 's 4 sebesitetett meg.

August. 25. dik napján újobban ki tsaptak a' Frantziák *Dünkerhából* a' homokokon feküdt seregeinkre, kiket szerentséssen vissza verte ugyan *Hayd Stuart* regementebeli kapitány, úgy mindazonáltal, hogy a' rajtok vett győzedelmet tulajdon életével fizette meg. Rajta kívül még 1 emberünk hólt meg, 's 6 esett sebbe.

Béts.

Közelebb múlt vasárnapon estéli 7 és 8 óra között egy olly mesterséges tüzet adott, az ezen mesterségeről egész Európában nevezetes *Stuwer*, mellyhez hasonlót régtől fogva nem látott a' *Bétsi Publicum*. Ezen mesterséges tűz által *Valencziának* kemény ostromoltatása, és meg vétetése adattatott elő. A' második tűznek közepén, egy hat szegeletű figurában égett a' *Yorki* hertzegnek neve, a' ki kórmányozza vala *Valentziának* ostromát. A' harmadik tűzben láttatott *Koburg* sisakba és Római vitézi köntösben fel öltözve, két oldalról mellette valának *Feldmarsali* tzimerei, feje felett pedig a' *Császár* tzimere, 's azon alól pedig két egymásban botsáttatott betük, u. m. K. és V, a' melly annyit teszen: vivát *Koburg*. A' negyedik tüzi játéknak közepén, melly egy királyi palotát adott elő, vólt *Fels. Fejedelmünknek* II. dik *Ferentznek* képe fejr forma ruhában fel öltöztetve, és vitézi rendjeinek tzimereivel fel ékesítetve. A' *Császár* képe felett állott *Bellona* Isten asszony, a' melly zöld borostyánból font győzedelmi koszorút tartván jobb kezében, azt a' fejedelem fejére tette. Az utolsó tüzi játék *Valencia* várossának leg keményebb ostromoltatását adta elő, a' melly olly rettentő ágyú ropogással vala öszve köttetve, hogy a' föld is meg rendült alatta. Sok félénk asszonyok és gyermekek meg rettenvén a' kemény tüztől, hátra vonták magokat. Sok ezer nézői vóltanak ezen tüzi játéknak, azok között ő *Császári Felségek* és a' fő hertzegek is.

Jelentés.

Eggy *Petravits Ignátz* nevű igen érdemes magyar ifjú, *Esztergom* Vármegyéből való, Róm. Catholicus, idejére nézve 24 éltendő, a' ki a' Pesti fő iskolában ditséretesen és hasznosan végzett tanulása után ide *Bétsbe* jött, és itten is mind a' közönséges tanításoknak szorgalmatos halgatása, mind jámbor maga viselete, és elköltse által, magának közönséges kedvességet szerzett; jelenteti magát általam az érdemes publicumnak, hogy igen nagy kedve volna, jó fel tételek alatt, valamely Mánás úrfinak nevelésére, és tanítására.

Mind a' Philosophiában, mind a' Törvényekben, mind a' Historiában, és a' Statisticában olly szép épületet tett, az én tulajdon tapasztalásom szerént is, ez az ifjú, hogy akár kinek is bátran ajánlani mérészellyem, 's nem félek, hogy vagy tudományára, vagy erköltseire nézve, valaha ortza pirulást szenvedjek miatta. Ezer ifjak között is alig találatik eggy kettő, a' ki alkalmas volna az ifjúság nevelésére; erről pedig el merem mondani, hogy igen alkalmas, és magától a' természetől láttatik a' nevelésre, és tanításra formáltatottnak lenni. A' ki rólla tovább is értekezni akar, vagy nálam jelentse magát, vagy a' Pesti Universitásban keresse a' nevezett ifjat.
